

UDK: 257:286.3
Izvorni znanstveni članak
Primljeno: 20.09.2011.

VASPITNO - OBRAZOVNA ULOGA ADVENTISTIČKE CRKVE U OBLIKOVANJU IDENTITETA MLADIH

Igor Đurčik

predaje na Evanđeoskom teološkim fakultetu u Osijeku.

SAŽETAK

Vaspitno - obrazovna uloga Adventističke crkve u oblikovanju identiteta mladih

U ovome članku usmerićemo svoju pažnju na temelje obrazovnog sistema u Adventističkoj crkvi, te istovremeno pokazati istorijsku liniju progressa u formalnom obrazovanju. Ali, s obzirom da mladi ljudi većinu vremena odrastaju u okviru neformalnog teološkog obrazovanja, kroz brojne crkvene aktivnosti, u ovome članku ćemo više diskutovati o tom delu. Velika pažnja daće se rezultatima empirijskih istraživanja u Republici Srbiji s adolescentima iz adventističkih crkava. Ono govori o mladima u vrlo složenom periodu odrastanja, određenom međuigrom fizioloških, psiholoških, verskih i društveno-kulturnih faktora. Ovo empirijsko istraživanje daće pragmatičan doprinos ponovnom promišljanju i vrednovanju pastoralno-crkvenog rada s mladim adventističkim adolescentima do danas, i na tom temelju daće se novi modeli u procesu vaspitanja i obrazovnog rada s mladima.

Ključne riječi: *adventistički-odgoj; Ellen-G.-White; adventističke-skole; mladež*

Uvod

Značajnu ulogu u hrišćanskom obrazovanju ima Reformacija. Cilj obrazovanja tog perioda bio je poučavati se iz Svetog pisma, te širenjem reformacijskih spisa opismenjivati nepismene. Bio je to period kada se oformio veliki broj škola, a tom napretku su naročito doprineli: Martin Luther¹, Phillip Melancthon², John Calvin³ i John Knox⁴.

Veliki značaj u razvoju obrazovanja ima i jedan od danas najpoznatijih pedagoga, Jan Amos Komensky⁵. Naročito se zalagao za osnivanje škola u svakom mestu i selu. Takođe, njegova ideja je bila da se obrazuju i odrasli a ne samo deca.⁶

Ideje o važnosti edukacije, koje su bile ukorenjene u protestantizmu upravo u počecima razvoja reformacije, doživele su svoj značaj i u crkvi Adventista sedmog dana, već na samom početku osnivanja pokreta. Naročitu ulogu u ovoj oblasti razvoja školstva i edukacije mladih naraštaja imala je Ellen G. White. U nastavku ovog rada ukratko će biti prikazan istorijski razvoj obrazovnog sistema, osnivanje prvih škola, kao i filozofija hrišćanskog obrazovanja kod adventista.

Počeci obrazovne delatnosti kod adventista

Adventisti veliki značaj pridaju obrazovnoj delatnosti. Stoga su razvili svoj obrazovni sistem u više od 6.000 škola, koledža i univerziteta. Skoro jednu deceniju nakon 1844. godine razočarani vernici počeli su se nadati da će Isus vrlo brzo doći, smatrajući da se ne treba zamarati takvim zadatkom kao što je edukacija ili obrazovanje. Međutim, Martha Byington izašla je iz ovoga kalupa 1853. godine kada je otvorila crkvenu školu za decu pet porodica u Buck's Bridge,

- 1 *Marthin Luther* (1483-1546) je smatrao da učenje o hrišćanskim istinama treba poticati iz vlastite kuće. Podupirao je da roditelji poučavaju decu znanju o Bogu. Luther je verovao da je učitelj na drugom mestu iza sveštenika. Smatrao je da sudisciplina (umerena li čvrsta), pamćenje, ponavljanje i ilustracija ispravne metode. Snažno je podupirao ideju da je shvatanje materijalnoga važnije od samog memorisanja. Edward L. Hayes, *Christian Education: Foundations for the Future* (California: Mount Hermon, 1988.), 50.
- 2 *Phillip Melancthon* (1497-1560), koji je usko saradivao s Lutherom, nadogrudio je obrazovanje na osnovnom i fakultetskom nivou. Ibid.
- 3 *John Calvin* (1509-1546) napravio je plan gde bi upute u osnovnim školama u Ženevi bile na narodnom jeziku koji bi decu učili Bibliji, čitanju, gramatici, pisanju i matematici. Pisao je i vodiče i priručnike za katehetske instrukcije za decu. Njegov model iz Ženeve imao je dalekosežni uticaj zato što je bio dalje proširen kod Danaca, hugenota, puritanaca i John Knox. Ibid., 50-51.
- 4 *John Knox* (1515-72) utemeljio osnovne škole koje je Crkva kontrolisala i podupirala. Dolaženje je četiri godine bilo obavezno za dečake i devojčice iz zajednice. Diplomci su morali svedočiti o dobrom karakteru pre nego što im je bilo dozvoljeno upisati se na fakultet. Ibid., 51.
- 5 *Jan Amos Komensky* (1592. – 1676). Bio je propovednik Češke Braće u Fulneku u Moravskoj. Nakon što su mu španski vojnici razrušili mesto i poklali većinu stanovništva, odlazi u izbegništvo u Žerotin. Put ga je dalje odveo u Poljsku gde 1628. godine postaje direktor škole u Lesnou. Svoje iskustvo na polju edukacije stiče nadalje u Engleskoj, Švedskoj i konačno u Amsterdamu, gde je i umro 1676. godine. Vidi: E. H. Broadbent, *Jedna povijest crkve* (Zagreb: Kristova Crkva „Betanija“, 1989.), 137-141.
- 6 „Jan Amos Komenski svojim delom u nauci o vaspitanju nije reformator već suštinski revolucionar. Komenski nije usavršavao postojeće već menjao iz osnova. Delo Komenskog nije raskršće u veku već vekova, nije reforma sistema obrazovanja već dijalektički skok iz jednog letargičnog stanja u potpuno novo, do njega nikome dovoljno jasno...“ Žika Marković, *Umnici vaspitanja* (Paraćin: Vuk Karadžić, 1990.), 130-143.

New York. Škola je potrajala tri godine sa različitim učiteljem svake godine. Ovaj prvi poznati eksperiment u Adventističkoj edukaciji pojavio se sedam godina pre nego li se denominacija Adventista sedmog dana organizovala, što znači da ovakav projekat nije bio oficijelno podržan. Roditelji su bili prepušteni situaciji u kojoj su morali sami organizovati škole.⁷

Godinu dana nakon što je škola u Buck's Bridgeu bila osnovana, dvadesetšestogodišnja Ellen White rodila je svoga trećeg sina, i sa majčinskim stavom počela je pisati kolumnu za *Review and Herald*, savetovati i opominjati roditelje da ozbiljnije uzmu u obzir odrastanje njihove dece. „Roditelji stoje u Božjoj poziciji prema svojoj deci,“ rekla je, „i moraće podneti račun.“⁸ Dva glavna pitanja koja je pokrenula bilo je poštovanje subote i poštovanje prema crkvi. Njen članak: „Dužnost roditelja prema njihovoj deci“⁹, nije zahtevao formalno obrazovanje, već je uputila jasan poziv roditeljima da promišljeno vaspitavaju decu u svojim domovima, aktivnost koju je kasnije bliže vezala za školu i učenje.

Tri godine kasnije, njen muž James White postao je jasniji u svom trodelnom članku u „Review-u“.¹⁰ Inspirisan piscem u *Michigan Journal of Education* koji je prigovorio javnim školama kako ponekad ostavljaju decu nezbrinutu i dozvoljavaju vulgarno ponašanje i ružan jezik za vreme nastave, James White je upozorio adventističke čitaoce da bi njihova deca trebala biti odvojena od tog „otrovnog uticaja“.¹¹ James White je poučen vlastitim iskustvom kao školski učitelj (čime se ranije bavio) stavljaio edukativni naglasak na roditelje.

Kada su se njegovi članci pojavili 1857. godine, škola Byington u Buck's Bridgeu se odmah zatvorila. U međuvremenu, druga učionica se otvorila u Jackson, Michigan i Northfield, Vermont. U Battle Creeku bilo je nekoliko neuspelih pokušaja da se otvori crkvena škola, što je pokopavalo svaku nadu onih koji su bili sličnih uverenja poput Whitea. 1858. godine John Fletcher Byington, koji je podučavao treću i završnu godinu na Buck's Bridgeu, ponovo je pokušao istu stvar u Battle Creeku, ali je time samo povećao listu frustracija.¹²

Tokom pedesetih i šezdesetih godina XIX veka postojao je još jedan eksperiment s adventističkim obrazovanjem, takođe kratkog veka, jer je i on patio od problema neorganizovanosti. James White je gledao skeptično na te čudne poduhvate, i pored svog ranijeg podsticanja istih.

---

7 Informacije o ranom Adventističkom obrazovanju su retke. Dva najadekvatnija izvora su: Walton J. Brown (urednik), *Chronology of Seventh-day Adventist Education* (Washington, D.C.: Department of Education, General Conference of Seventh-day Adventists, 1972.), i E. M. Cadwallader, *A History of Seventh-day Adventist Education*, treće izdanje (Lincoln, NE: Union College Press, 1958.). Dva druga dostupna izvora su od Mary Kelly-Little, *Development of the Elementary Schools of Seventh-day Adventists in the United States* (Washington, D.C.: University of Washington, 1932.), i od Georgea Ashlocka, *The Establishment of white Seventh-Day Adventist Elementary Schools in the United States, 1853-1900* (Knoxville, TN: University of Tennessee, 1959.).

8 *Review and Herald*, September 19, 1854.

9 Ibid.

10 *Review and Herald*, August 20, 1857.

11 Čuvari subote bi trebali angažovati učitelje za njihovu decu, rekao je. „Što ako to bude bio dodatni trošak? Hoće li roditelji gurnuti svoju decu u ralje poroka zbog svega par šilinga?“ pitao se. On je pozvao i očeve i majke da provode više vremena uz svoju decu, te da ih savesno vaspitavaju kod kuće, ako li nemaju učitelja. *Review and Herald*, August 20; September 3, 1857.

12 Walton J. Brown, *Chronology*, 32.

On i njegova žena su praktikovali ono što su propovedali time što su za svoju decu zapošljavali privatne učitelje sve dok im je to njihov budžet dozvoljavao.¹³

Adventistički historičar Emmett K. VandeVere je primetio da je „pre ranih 1870-tih godina među adventističkom denominacijom viša edukacija bila zapostavljena.¹⁴ Dvadesetak godina najveća aktiva denominacije, mladi, ipak su ostajali relativno nerazvijeni po pitanju obrazovanja.“¹⁵

S obzirom da su se 1860. godine Adventisti zvanično organizovali u crkvu, tok stvari se polako menjao kako se i članstvo povećavalo. Godine 1868. crkva u Battle Creeku (adventistički centar) iznajmila je Goodloe Harper Bell-u, mladom studentu Oberlin koledža, mogućnost školovanja za jednu godinu. Sledeće godine je nastavio nezavisno. Bellova tzv. *izborna škola* koja je započela 1868. godine, podigla je dovoljno pažnje u Battle Creeku da podstakne James Whitea na pitanje da li ipak denominacija treba oficijelnu školu. Nakon što su razgovarali o tome, niti on niti crkvene starešine nisu izradili nikakav plan za sledeće tri godine. Međutim, u aprilu 1872. godine on i njegova žena počeli su požurivati crkvu u Battle Creeku da razmotre ideju o školi koju bi sponzorirala denominacija.¹⁶

Zamisao te kongregacije dospela je na Generalnu konferenciju, gde su tri osobe iz veća, postavljenog od strane crkvenog predstavnika, George I. Butler-a, odlučili da usvoje *Bell's Select School* (izbornu školu) kao prvu oficijelnu adventističku školu. Ova je škola jednostavno nastavila funkcionisati na način na koji je funkcionisala i do sada, no kada je 3. juna 1872. godine započela nastava, velika promena je bila da ona od sada ima podršku institucije.¹⁷

Davši pregled istorije adventističkih škola od 1853. godine, Ellen White nije htela dopustiti da ovaj poslednji poduhvat propadne zbog nedostatka solidne pozadine i potpore.

Provodeći svoj odmor 1872. godine izvan Battle Creeka, Ellen White je zapisala svoje ideale vezane za adventističko obrazovanje.¹⁸ Delo je izašlo kao njeno svedočanstvo crkvi, *Proper Education*, i kasnije kao šest pogleda u *The Health Reformer*, od decembra 1872. do septembra 1873.¹⁹

13 „Ako su adventisti imali malo toga pokazati u pogledu škola, oni će morati priznati da su kao ljudi posvetili malo vremena razmišljanju o tome koliko i na koji način treba uložiti u obrazovanje. Kada su izašli prva tema u *Present Truth* i pismo u *Review*, štampana je prva institucionalna briga Adventista, i posle 1866, dodali su zdravlje. Edukacija je bila stvar porodice, ne odgovornost crkve.“ E. M. Cadwallader, *A History of SDA Education*, 106.

14 Emmett K. VandeVere, *The Wisdom Seekers* (Nashville: Southern Publishing Association, 1972), 16. Za dalje proučavanje dostupno je više materijala u: George R. Knight, urednik, *Early Adventist Educators* (Berrien Springs, MI: Andrews University Press, 1983.).

15 U žurbi da se otvore malene crkvene škole, James White je zagovarao osnovno obrazovanje za decu, a ne trening za obuku crkvenih radnika. Kada je došlo do toga da je trebalo pripremati službenike nije bio toliko entuzijastičan. Mlade koji su hteli stupiti u službu savetovao je da čitaju i studiraju po svome ličnom nahođenju. *Ibid.*, 15.

16 *Ibid.*, 17.

17 *Ibid.*, 18.

18 „Takode, kad su ona i njen muž zajedno sa svojim sedamnaestogodišnjim sinom, Williemo, iz Battle Creeka u nedjelju, 23. juna 1872., otišli na izlet u nepoznatom pravcu u Kaliforniji, uzela je sa sobom breme Bell's-ovih učionica.“ Arthur L. White, *Ellen G White*, v. 2, *The Progressive Years*, (Washington, D.C.: Review and Herald Publishing Association, 1986), 341.

19 „Jedno je od najboljih dela čovečanstva koje obrađuje temu rada s mladalačkim razmišljanjima.“ Polazeći od osnovnog do srednjoškolskog obrazovanja, nekada i nije najjasnije podeliti o kom uzrastu ona govori,

Ona se zalagala da se ne povređuje individualnost kod dece i mladih, već da je učitelji oblikuju do potpune zrelosti osobe. Takođe, naglašavala je da se pohvaljuje uspeh. Zahvaljujući njoj, rad na zdravlju studenata postaće osnova adventističkog obrazovanja.²⁰

Ellen White je naročito naglašavala da obrazovanje počinje u domu, jer su roditelji odgovorni za izgradnju osnovnih vrednosti koje deca donose u školu. Jedno od tih esencijalnih opažanja biće visoki nivo poštovanja fizičkog rada. Dobro organizovane škole neće samo omogućavati prilike za rad, već ih i zahtevati.²¹

Sledeća kardinalna tačka bila je ravnoteža. „Svet je pun jednousmerenih ljudi i žena,“ zaključila je, „jedni su to postali zbog funkcionisanja fakulteta na koje su išli, a drugi su bili ‘patuljci’ zbog mirovanja. Mentalno zdravlje i staromodni rad bili su povezani gotovo sinergistički.“²² Bio je to povod da se raspravlja o tome da li je mudro zahtevati od studenta da uzme vreme od svoga studiranja za fizički posao. Ipak, Ellen White je ostala pri stavu da to neće menjati orijentaciju njihovog profesionalnog cilja.²³

Ellen White nije patila zbog razlike u principima koje je ona predlagala adventističkim školama i onih koji su postojali u to vreme. „Mi smo reformatori,“ govorila je. Bojala se da Adventisti neće moći da nadoknade sve greške iz prošlosti, no ipak se nadala da će moći urediti oblik obrazovanja koji je u skladu sa njihovim verovanjem. Stoga se “Proper Education” (*Odgovarajuće školstvo*) prvo pojavilo u *The Health Reformer (Zdravstvena reforma)* kao diskusija o zdravlju, koliko i o kurikulumu. Termin *wellness (dobrota ili profinjenost)* još uvek nije bio deo američkog leksikona, ali taj je koncept bio osnovni element pogleda Ellen White na edukaciju. Praksa kombinovanja posla sa studiranjem postaće u nadolazećim godinama česta tema u adventističkim školama širom sveta.²⁴

Reforme u Američkoj edukaciji

Koliko je god aktivnost Ellen White u pozivu za reforme u adventističkoj edukaciji bio od iznimnog značaja, bilo bi nepošteno videti je kao usamljeni glas. Na mnogo načina ona je reflektovala promene koje su se dešavale oko nje. Tokom XIX veka, posebno nakon američkog građanskog rata, Sjedinjene Države suočile su se sa promenama koje su ostavile američko školstvo i filozofiju u navalama različitih bujica.²⁵

ona jednostavno predstavlja jedan široki pogled na ono što bi adventistička škola trebala biti. Treniranjem različitim od edukacije, naznačila je, upoređujući prvo s pripremanjem ljudi da drže određene zapovesti. Opisala je takve ljude poput „dobro istreniranih vojnika,“ ali obrazovanih da misle za sebe, da donose vlastite odluke i koriste svoje Bogom dane kapacitete da postanu individue kvalifikovane za svaku poziciju u životu.“ Ellen White’s 1872 statement, Proper Education”, *Testimonies to the Church*, v. 3, 131-160.

20 „Drugi dar je bio lično zdravlje za koje je Ellen White verovala da je bilo ugrožavano siromašnim grejanjem i slabom ventilacijom u školama, radnim stolovima koji nisu pratili oblik ljudskog tela i dugim, celodnevničkim školskim programima, koji su više opterećivali nego inspirisali studente.“ Knight, 1983, 28.

21 Ibid., 32.

22 „U želji da se sačuva ravnoteža uma i rada, studiranje treba biti ujedinjeno u školama.“ Ibid., 33.

23 „Mladi ljudi ne bi trebali krenuti sa poslom tumačenja Pisma i upuštati se u predavanja o proročanstvima ako nemaju znanje o osnovnim biblijskim istinama koje trebaju znati objasniti drugima. Ignoriranje neće uvećati ljudskost i duhovnost niti jednog javnog sledbenika Isusa Hrista. Istine božanske reči mogu najbolje biti cenjene od strane intelektualnog hrišćanina.“ Ibid., 37.

24 Bila je gotovo 44 godine stara kada je ovo pisala iz sestrinog doma u Denveru. Njene tvrdnje koje je zabeležila 1872. godine, bile su pečat u istoriji Adventističke edukacije. Ibid., 41-49.

25 George R. Knight, „Transformation of Education“, in: *The World of Ellen G. White* (Washington D.C.: R&H,

U korenu reformi bio je predlog za demokratičnost u školstvu, što je bilo u suprotnosti sa ranijim elitizmom. Horace Mann je predstavio ideju koja je ujedno bila i američka potreba, a to je da obrazovanje mora biti javno i jeftino, ako li ne besplatno i otvoreno svima. Kao sekretar obrazovanja u Massachusettsu 1837. godine je inicirao pokret da stvori porezno potpomognut, obavezni osnovnoškolski sistem. Takođe je institucionalizovao prvi prepoznatljivi program obrazovanja za učitelje. Do 1850. godine mnoge od njegovih ideja su se ostvarile.²⁶

Ove promene stupile su na scenu delimično i zbog Ustava Sjedinjenih Država koji je nala-gao brigu za obrazovanje, a takođe i crkve su počele na edukaciju gledati kao svoju obavezu i samo je bilo pitanje vremena kada će krenuti tradicija javnog obrazovanja. Tokom ranih godi-na devetnaestog veka, većina Američkih koledža bili su religiozne institucije, mnoge od njih i nakon završetka Drugog velikog probuđenja.²⁷

Odvažni mislioci nisu samo podigli pitanje vezano uz praktičnost klasičnog obrazovanja u demokratskim društvima, nego su eksperimentisali sa promenama. Oberlin koledž u Ohaju bio je uporište inovacija.²⁸ 1833. godine Oberlin je postao koobrazovni, izbacujući „pagan-ske“ klasike i uvodeći umesto njih biblijske instrukcije kao temelje fakultetskog obrazovanja, te predstavljajući priručnik rada kao deo kurikuluma i poučavajući o delotvornoj reformi.²⁹

Ali te promene nisu uspele, tako da se Oberlin do kraja zadnje trećine veka vratio još radi-kalnijem programu. Ostale su škole implementirale slične ideje, ali reforma nije uzela zamaha sve do završetka Građanskog rata. S vremenom su se dizali glasovi kako obrazovanje treba postati praktičnije da bi se zadovoljile potrebe američkog društva.³⁰

Iako je ubrzani način života u američkom društvu donosio jasno uverenje da SAD postaju sve više urbane i industrijske, u isto vreme razvijala se nova potreba masovne agrikulture koja se širila prema mlađim zemljama zapada. U tom post-ratnom okruženju reformatori su nagla-šavali kako bi stručno obrazovanje trebalo biti dignuto na fakultetski nivo, ako li ne i da treba zameniti klasično.³¹

Oblik ustava Sjedinjenih Američkih Država je dozvolio da svaka država reguliše svoje ob-razovanje, ali 1862. godine, u jeku industrijske uzburkanosti, Kongres je dozvolio *Morrillov akt* koji je pomogao u integraciji stručnih instrukcija u postojeće škole i pripadajuću javnu zemlju

1987), 161-175.

26 „Mann je reformirao osnovno školstvo kao nikada do sada. Američke su škole tradicionalno polagale svoju brigu prema religijskim telima, ali ono što je Mann započeo vodilo je prema sekularnim, na taksama osnovanim, demokratskim sistemima koji su studentima dopuštali prelaz sa prvog stepena na fakultetsko obrazovanje. Ta promena je bila nenadana. Javni sistem okrunjen državnim univerzitetima nije došao sve do završetka civilnog rata, i Američko sekundarno obrazovanje nije se formiralo do tridesetih godina dvadesetog veka.“ Lawrence A. Cremin, *The Republic and the School: Horace Mann On the Education of Free Men* (New York: Teachers College, 1957), 68.

27 „U odnosu na svoje religiozne korene, vrednovanje na koledžima je bilo bazirano na studijama klasičnog grčkog i latinskog jezika i antičkoj filozofiji. Sve što je mirisalo na nauku ili tehničko učenje je bilo katego-rizirano kao strukovno obrazovanje i nije imalo status fakultetskog nivoa.“ Knight, 1987, 169.

28 „Osnivač škole je izjavio kako edukacija ne bi trebala samo služiti intelektu već i telu i srcu, misao koja je zvučala blisko kasnijim adventističkim izjavama o obrazovanju uma, srca i ruke.“ Ibid., 171.

29 Ibid., 171-172.

30 <http://www.oberlin.edu/archive/resources/oberlin/oberlin1.html>, Pristupljeno: 31.01.2007.

31 Knight, 173.

državi u svrhu ustanovljavanja agrikulturnih i mehaničkih koledža, te omogućio specijalizovani trening u nauci. Rezultat je bio početak revizije unutar Američkog obrazovanja, potporom srednjih škola kao pomoć koledžima i univerzitetima, a legitimacijom stručnog i praktičnog obrazovanja na nivo jednakosti poput onoga u klasičnom odseku. S vremenom, istraživački programi u privatnim i javnim univerzitetima i posle-bakalaureus nivoa postali su opšta mesta u američkom obrazovanju.³²

U vreme kada je Ellen White napisala svoje izjave 1872. godine, reforma američkog školstva je već daleko odmakla. Bila je svesna onoga što se dešava u američkom školstvu, te je tako mnoštvo ideja koje je izlagala bilo samo eho onoga što su ti edukatori već rekli. Znala je da prema napretku reformi i demokratizaciji u edukaciji osnovno školstvo stoji daleko od toga. Malene crkvene školske kuće su postali američki hramovi, ali unutar tih kućica učitelji su nametali krute i grube programe koji su utišavali i zaustavljali zdrav razvoj dece. Fizičke navike bile su primitivne i nehigijenske, te su se učile rutinom. Ellen White nije bila izvan sistema kada je adventistima u „Proper Education“ rekla: „Mi smo reformatori.“³³ Ona je pozivala na svrsishodne promene među adventistima.

Novi koledž u Battle Creeku

Nakon nekog vremena kako su Whiteovi priveli kraju svoje putovanje po Kaliforniji, Godloe Harper Bell je u svojoj školi uživao najviše uspeha do sada. Visoki postotak upisanih studenata prisilio ga je da svoje studente podeli u jutarnji i popodnevni razred. U decembru 1872. godine, broj je postao još veći tako da se morao seliti u crkvu.³⁴

Kada se 1873. godine škola otvorila, školsko veće je zamenilo Bella sa Sidney Brownsbergerom, dvadesetosmogodišnjim postdiplomcem sa univerziteta u Michiganu. Nakon više od stotinu upisanih studenata u decembru 1873. godine, škola se izmestila iz crkve u zgradu *Review and Herald Publishing Building*. Osim Brownsbergera koji je ostao da poučava, Uriah Smith je predavao biblijske osnove, dok su prevodioci iz izdavačke kuće nudili instrukcije u jezicima. Koledž je sve više udarao svoje temelje.³⁵

Battle Creek College kao eksperiment

Kao prvobitni testirani slučaj adventističke filozofske edukacije, *Battle Creek College* je doneo brojne rezultate. Od dana kada je otvorena 1874. godine, ova škola je bila eksperiment u adventističkom obrazovanju. Takođe, Whiteovi i drugi utemeljitelji razmišljali su o njenoj institucionalnoj misiji da priprema crkvene radnike, međutim, kurikulum nije adekvatno izišao sa crkvenim poslovnim potrebama, što je svrhu škole ostavilo pomalo nejasnom.³⁶

32 „Vodeći uticaj reforme bila je demokratizacija obrazovanja kako u njegovom obliku tako i u njegovom sadržaju, i to izgrađujući sistem koji je teokratski predviđao za svakoga šansu da uči. Javno školstvo je pokušavalo da unese jednakost u Američko društvo“ <http://usinfo.state.gov/usa/infousa/facts/democrac/27.htm>, Pristupljeno: 30.01.2007.

33 George R. Knight, *Myths in Adventism* (Washington, D.C.: R&H Publishing Association, 1985), 34.

34 VandeVere, 18-26.

35 Ibid.

36 D.W.Reavis, *I Remember* (Washington, D.C.: R&H Publishing Association), 88.

„*Proper Education*“ od Ellen White implicirao je u pravcu da Adventisti sedmoga dana formiraju novu vrstu srednjih škola. Učiteljski pripravnički kurikulum koledža, terminom devetnaestog veća popularno nazvan „normalni kurs,“ privlačio je veliki broj studenata, ali su gotovo svi od njih birali javno školsko obrazovanje kada se denominacijska crkvena škola nije uspela materijalno obezbediti. Sa njenim slabim resursima, manjinska adventistička zajednica verovatno nije videla način da započne sa manjim školama i zaposli novoobrazovane učitelje. Studenti bi lako mogli interpretirati okolnosti da se na Battle Creek koledžu mogu pripremiti za posao, ali ne nužno u crkvi.

U svojoj inicijativi pre Generalne konferencije 1873. godine, James White je pozvao školu da obučni radnike sa jezičkom kvalifikacijom, da prošire adventizam među narodima koji ne govore engleski. Ipak, među studentima je postojao slab interes za časove stranih jezika. White i druge crkvene vođe isplanirali su skraćivanje intenzivnih kurseva kako bi pripremili radnike za različite zadatke na raznim mestima, ali je produktivnost bila niska. Takođe je i priprema ljudi za pastoralnu službu pala ispod očekivanja.

Tokom 1870-ih dva su naglasaka karakterizovala adventističko obrazovanje. Prvo je bilo zanemarivanje osnovnog obrazovanja po cenu koledža. Drugi se odnosio na kurikulum ili program, tačnije tradicionalni koledž sa klasičnom nastavom suprotno proklamovanju svrhe denominacijskih radnika. Naspram ovoga deficita zabeleške su pokazale da su brojni studenti iz Battle Creeka pronašli put u pravcu crkvenog rada.³⁷

Adventistička obrazovna filozofija

1899. godine proteklo je četrdeset godina od smrti Horace Manna, a u međuvremenu su se razvili socijalni naučnici i pragmatizam je postao rasprostranjena filozofija obrazovanja. Ellen White nije naznačila koliko je razvila obrazovnu misao od XIX veka, ali iz njenog čitanja bolje je razumela obrazovne principe nego li što ih je izložila u „*Proper Education*,“ te je bila spremnija razraditi ih relevantnije i dati naročit adventistički oblik obrazovne filozofije. Ideje koje su adventističke škole sprovodile u skladu sa Mannom, uključivale su moralne vrednosti kao deo razrednih instrukcija, imanentno pravo svakoga čoveka na edukaciju, učesnički karakter aktivnosti u učionicama, i na kraju beneficija koju prima društvo od javnih škola. Adventistički obrazovni radnici njenog vremena bili su sposobni prepoznati sličnosti i razlike između njenih izjava i savremene filozofije.³⁸

Ellen White je 1903. godine izdala knjigu *Vaspitanje*³⁹ u kojoj je objasnila kako biblijski principi mogu prožeti čitav kurikulum. Pripremljena kako za neadventističku čitalačku publiku, tako i za članove crkve, postala je najčitanija rasprava adventističke edukacije. Decenijama ta publikacija je

---

37 Ibid., 91-92.

38 Požurivala je napredak crkvenih škola koje su bile puno bliže životu crkve i njenih potreba. Dala je primer školskih farmi u Australiji, kako bi potkrepila svoj opis uloge radnog programa. Izraženo pomoću rečnika njenog vremena to su mentorstvo, demokratska priroda edukacije, prikazana politikom otvorenog pristupa, te socijalna odgovornost adventističkih škola u pripremi ulaska u društvo. Naglasila je da svaki student ne mora postati denominacijski zaposlenik” Ellen G. White, *Testimones*, v. 6, 126-218.

39 Elen Vajt, *Vaspitanje*, Beograd: Preporod, 1980.

bila temelj nastave na koledžima, koja se bavila principima hrišćanskog obrazovanja.⁴⁰ Sve je to doprinelo da se osnivanje škola proširi i na druga mesta.⁴¹ Adventistička edukacija bila je pragmatična i idealistična, naglašavajući zdravlje i radne veštine od esencijalne važnosti za život.

Adventistički obrazovni radnici XIX veka nisu bili jedini koji su verovali u te principe, ali su ih oni podučavali u kontekstu božanskog plana otkupljenja, tako da je taj pragmatični karakter edukacije postao idealistički. Ništa ne bi moglo imati više filozofske idealnosti nego edukacija bazirana na verovanju da ljudi trebaju duhovno oslobođenje, jer su pali iz savršenog stanja u kojem ih je Bog stvorio, i škole su tu da služe misiji crkve koja širi radosnu vest otkupljenja, a ne da postanu svrha samima sebi.⁴²

Razvoj u broju upisa i u institucijama

Veliki rast u Adventističkom obrazovanju između 1920. i 1945. godine odigrao se na nivou osnovnog obrazovanja. Upis u osnovne škole povećao se sa 23.500 na 123.500. Ovo je rapidno uticalo na povećanje adventističke populacije koja je dosegla 576.000. Većina ovog rasta odvijala se izvan Severne Amerike, gde je članstvo poraslo sa 6.000 na preko 100.000. Može se zaključiti kako je adventističko obrazovanje rapidno raslo izvan Severne Amerike u periodu od 1920. do 1945. godine, ali je većina denominacijske edukacije vezane za srednje i više obrazovanje još uvek delovala u Severnoj Americi.⁴³

Trend koji se sve više širio u obrazovanju 1920. godine, bio je uspostava viših škola, koje su bile raskrsnica između osnovnog i visokog obrazovanja. Bilo je to vreme kada se potencirao odlazak na fakultet radi sticanja profesionalne karijere u bilo kojoj delatnosti rada.⁴⁴ Adventističko obrazovanje je reflektovalo te trendove. Denominacijska srednja

---

40 Kasnije izdanje, *Counsels to Parents and Teachers*, izdano 1913, bilo je namenjeno isključivo za crkvenu upotrebu. Ono što je izdala na kraju svoga života pokazuje da nije bilo u kontradiktornosti sa ovim, već je dalo jasniju sliku njenog prvobitnog pogleda razloženog 1872. u 'Proper Education'. Arthur L. White, *The Early Elmshaven Years*, v. 5, 1986., 92-93.

41 Između 1882. i 1892. otvorila su se vrata za još jednu veću Adventističku školu u Severnoj Americi, *Berrien Springs*, ali je fokus Adventističke pažnje ostao na Battle Creek College. Prva Adventistička škola nastala je kao poduhvat Generalne konferencije, i toliko koliko je postojala u Battle Creeku, uvek je delovala u senci crkvenog vodstva koje se uvek odnosilo očinski prema njoj. Druge Adventističke škole nisu iskusile sličnu vezu, takođe Union College je delovao kao institucija Generalne konferencije trinaest godina nakon svog ustanovljenja. Dick Everett, *Union College of the Golden Cords* (Lincoln, NE: Union College Press, 1967.), 26.

42 VandeVere, 91.

43 Između 1920. i 1945. rast osnovnog obrazovanja u Severnoj Americi bio je od 17.500 prema 23.000, povećavajući prosečni broj studenata od 24 prema 28. Pokret 1897. mudro je pozivao na pažnju za osnovno obrazovanje u Severnoj Americi. Pri kraju Prvog svetskog rata unutar njega se razvijao brojni materijal i udžbenici za kurikulum. Do kraja 1920. godine, adventistički obrazovni radnici su razvili generalni profil osnovnog obrazovanja, te su nastavili menjati kurikulum i učiteljske alate koliko god je bilo praktično za finansijski slab sistem. Ibid.

44 U Sjedinjenim Državama jedan od vodećih trendova u obrazovanju 1920. bio je definisanje viših škola kao standardne srednje edukacijske jedinice, kao korak koji povezuje osnovno i fakultetsko obrazovanje. Povezano s ovim bila je praksa pouzdanja u fakultet za trening u profesionalnim karijerama, takođe su stručne i trgovačke srednje škole nastavile naglašavati tehničku edukaciju. Ovi pokreti su bili u opadanju, ali nisu doživeli svoj pad do kraja Prvog svetskog rata. Ibid, 227.

škola je pripremala studente za crkvene profesije. Godine 1920. severnoamerički adventisti oformili su 36 srednjih škola (*academies*), koje su nudile razredna odeljenja od 9 do 12. Većina onih koji su se upisali bili su pred-fakultetskog uzrasta. Nudilo se i stručno ili profesionalno obrazovanje, što su crkvene vođe iskoristile time što su u njihovom okviru nudili trening, kako bi se mnogi od učenika mogli zaposliti nakon završetka srednjoškolskog obrazovanja.⁴⁵

Pre 1945. godine došlo je do promene ovakvog gledišta. Akademije (srednje škole) su izgubile svoju reputaciju kao trening škole,⁴⁶ pošto su naglašavale sate pripreme za koledž, uključujući ih u adventističku verziju tipične severnoameričke više škole. Ali pri kraju Drugog svetskog rata broj severnoameričkih akademija je narastao na 63, ipak, pedeset od njih su stajale kao slobodne, lokalne, svakodnevne škole, dok su 13 od njih funkcionisale kao srednji nivo pripreme za fakultet.⁴⁷

U 1920. godini obrazovanje iznad srednjoškolskog nivoa postojalo je samo u Engleskoj i Kini, sa oko trideset i tri učenika. Do kraja Drugog svetskog rata ovaj se nivo povećao na dva-deset i šest od 128 adventističkih škola za trening u svetu, te je broj studenata na fakultetskom nivou porastao na 1.570.⁴⁸

Nakon Drugog svetskog rata, adventističko obrazovanje je doživelo svoju veliku ekspanziju. Svakako, ni u jednoj zemlji nije bilo lako osnivati i širiti vaspitno obrazovni sistem, ali rezultati su početkom XXI veka vidljivi.

Obrazovni program

Ukupno škola 7.284

Institucije za više i visoko obrazovanje 106

Institucije za obučavanje radnika 42

Osnovnih škola 5.666

Srednjih škola 1.470

Broj osoba koje pohađaju programe 1.436.290

Institucije za više i visoko obrazovanje 106.081

Institucije za obučavanje radnika 7.100

Srednjih škola 378.866

Osnovnih škola 944.243

S obzirom na ograničen broj stranica, u okviru ovog članka, više detalja možete pronaći u knjizi autora teksta, *Mladi u sistemu hrišćanskog obrazovanja*.⁴⁹

Obrazovanje nije samo deo školskog sistema, ono je pre svega neformalno, a adventistička

45 Ibid., 231.

46 U Adventističkom žargonu termin *training school* (škola za trening), dolazi još od ranijih vremena, kako bi opisala instituciju koja priprema studente za denominacijski rad u odnosu prema njihovom instrukcijskom nivou. Ibid., 226.

47 Ibid.

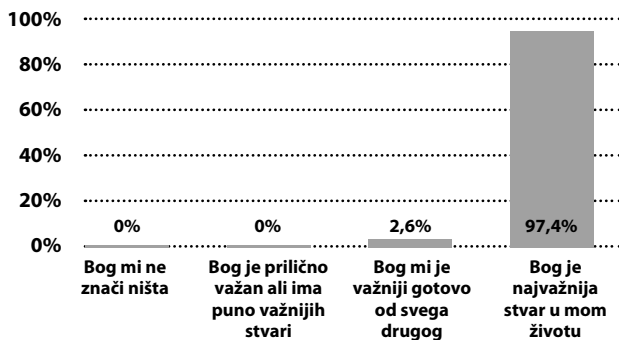
48 Ibid., 226-228.

49 Igor Đurčić, *Mladi u sistemu hrišćanskog obrazovanja*, Stara Pazova: Udruženje za očuvanje kulturnog nasleđa; Novi Sad: Protestantski teološki fakultet, 2011.

crkva je veliki deo svog unutrašnjeg rada posvetila upravo neformalnom obrazovanju kroz brojne aktivnosti. Naše je pitanje kako i na koji način celokupni segment obrazovne delatnosti utiče na mlade adventiste? U nastavku će biti prikazani najznačajniji rezultati proizašli iz empirijskog istraživanja objavljenog u Srbiji 2007-2008 godine, u okviru doktorske disertacije autora ovog teksta. Naime, u istraživanju je učestvovalo 232 ispitanika, od 13 do 24 godine života. Uzorak je stratifikovan slučajnim odabirom adolescenata i mladih, po kriterijumu zastupljenosti mladih u većini crkvenih okruga u Srbiji. Služio sam se tehnikom anketnog upitnika koji je sadržavao 44 varijabli, a obuhvatao je dva područja: socio-demografske karakteristike ispitanika i podatke vezane za odnos adolescenata i obrazovanja. Pored toga, drugo područje je bilo analizirano kroz četiri temeljne dimenzije: značaj i uticaj edukacije na ispitanike, religiozno verovanje adolescenata, religiozna praksa i životne vrednosti, odnosno, stavovi ispitanika. U nastavku predstavljam samo neke od rezultata.

Prikaz empirijskog istraživanja

Stručnjaci smatraju da je vreme adolescencije vreme životnog programiranja. U tom periodu se stvaraju životne vrednosti i pronalazi smisao svog života, te donose značajne životne odluke. U ovom pravcu u toku anketnog ispitivanja među mladima u Srbiji, bilo je postavljeno pitanje koliko je Bog važan u njihovom životu. Ponuđeno je četiri indikatora, međutim, odmah se moglo uočiti da je adventističkim adolescentima Bog izuzetno važan, s obzirom da se niko nije odlučio za prva dva indikatora u kojima se navodi da im *Bog nije važan* ili da su im *druge stvari važnije od Boga*. Prema tome, za 97,4% ispitanika Bog je najvažnija stvar u životu, dok samo za 2,6% ispitanika Bog je važniji gotovo od svega drugog.

Važnost odlaska u crkvu

S obzirom da su adventisti naučeni da redovno pohađaju bogoslužbene aktivnosti svake subote, želeli smo sagledati koliko je adolescentima važan odlazak u crkvu. Ono što se i moglo očekivati, jeste činjenica da je većina ispitanika skoro automatski odgovorila da im je odlazak na okupljanja u adventističku crkvu od izuzetnog značaja – 93,1%. Samo 1,2% ispitanika smatra da može i bez crkvenih okupljanja – radi se o osobama koje odlaze u crkvu koja se nalazi

u jednom od velikih gradova Srbije, i svi ispitanici imaju od 17-18 godina. U ovom periodu adolescencije, stručnjaci smatraju, da dolazi do velikog preispitivanja sebe u odnosu na religiju i crkvu, tako da su ovakvi odgovori i očekivani.

Takođe, treba spomenuti i ispitanike koji su odgovorili da odlazak u crkvu za njih *ima neku važnost* – 1,8%, kao i 3,9% onih koji smatraju da im je to prilično važno. Dakle, adventistički adolescenti u suštini vide sebe u crkvi, i smatraju da im je odlazak u crkvu od velikog značaja. To su ujedno i prvi koraci ka saznanju da crkva ima određeni značaj u njihovom životu.

TVRDNJA	Frekvencija	Procenat
To mi uopšte nije važno. Moj duhovni život ne zavisi o zajednici vernika	3	1,2%
To mi uopšte nije važno. Isto tako bih mogao/la pohađati sastanke neke druge denominacije/crkve	0	0
To mi uopšte nije važno. Bilo bi jednako važno kad bih posvetio/la svoje vreme dobrovoljnom radu za neku korisnu svrhu	0	0
Ima neku važnost	4	1,8%
Prilično mi je važno	9	3,9%
Izuzetno mi je važno	216	93,1%

Svest o sebi u zavisnosti od teorijske orijentacije autori različito definišu, ali većina se slaže da je to subjektivna pojava koja je proizvod socijalne interakcije i da značajno utiče na mišljenje, osećanje i ponašanje osobe. Ona se može definisati kao ukupnosti opažaja, misli, osećanja, ocena i predviđanja osobe o sebi kao iskustvenom objektu i kao učesniku u interakciji sa fizičkim i socijalnim okruženjem.⁵⁰

Razvoj koncepta o sebi u adolescenciji sledi intelektualni razvoj, menjajući se od konkretnih ka sve apstraktnijim obeležjima i od manjoj ka sve većoj izdiferenciranosti pojedinih domena, kao što prati i proces socijalizacije individue koji razumeva sve veći broj socijalnih uloga i interakcija. Globalno samopoštovanje i sreća u adolescenciji najznačajnije izvore nalazi u fizičkom izgledu i prihvatanju od strane okoline, naročito vršnjaka. U ranoj adolescenciji nema razlike između uticaja roditelja i vršnjaka, dok se u kasnijoj adolescenciji javlja razlika u korist vršnjaka, pri čemu se pokazuje da je za globalno samopoštovanje važniji uticaj ostalih vršnjaka nego bliskih prijatelja.⁵¹

U anketnom istraživanju ispitanicima je bilo postavljeno pitanje da li su srećni u svom životu. Ovo je izuzetno važna varijabla, iz razloga što pokazuje činjenično stanje osećanja mladih o tome kako opažaju sami sebe. Iz analize se može uočiti da je 79,3% ispitanika srećno i zadovoljno što se tiče samoocenjivanja. Manji broj njih 9,1% smatra da su prilično srećni i zadovoljni, dok samo 0,8% ispitanika smatra da *nije u potpunosti srećno i zadovoljno*. Ipak, niko od anketiranih nije zaokružio odgovor da nisu *ni srećni, ni zadovoljni*

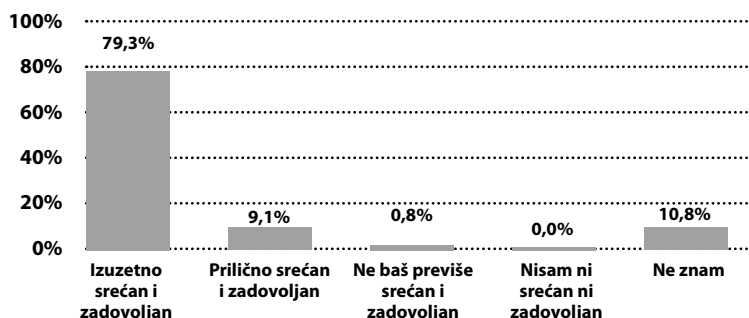
Uočljiv je i podatak da čak 10,8% mladih nisu sigurni koliko su srećni i zadovoljni u životu. U

50 N. Havelka, *Socijalna percepcija* (Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, 1992.), 39-53.

51 G. Opačić, *Ličnost u socijalnom ogledalu* (Beograd: Institut za pedagoška istraživanja, 1995.), 82.

ovoj kategoriji su nesigurnije devojke – 86,2%, kao da su spremnije otvoriti se, za razliku od mladića. Radi se o adolescentima između 14 i 17 godina. U odnosu na ovaj podatak, u indikatoru gde su ispitanici odgovorili da su izuzetno srećni i zadovoljni, najpovoljniju sliku o sebi imaju devojke.

Slika o sebi ispitanika (sreća i zadovoljstvo)

Konvarijabilnim testom utvrdili smo da što je viši obrazovni nivo porodice ispitanika, to su ispitanici srećniji i zadovoljniji, a samim tim su i primetni manje kruti stereotipi koje roditelji prenose deci po pitanju religioznosti. Takođe, ispitanici uzrasta od 13-15 godina, kao i stariji od 20 godina, a koji su rođeni u adventističkim porodicama, srećniji su i zadovoljniji od adventističkih adolescenata u starosnoj dobi od 16 do 19 godina. Ispitanici koji nisu rođeni u adventističkim porodicama su u 97,8% slučajeva izuzetno srećni i zadovoljni, dok samo 2,2% ispitanika u to nije sigurno ili pripadaju kategoriji onih koji su prilično srećni i zadovoljni.

Edukacija mladih o osetljivim problemima⁵²

Smatra se da je reproduktivno zdravlje mladih u Srbiji ugroženo, jer se, kao i u drugim zemljama, beleži porast seksualne aktivnosti u adolescenciji. Polni život počinje sve ranije, a mladima nedostaju adekvatna znanja potrebna za ove tako osetljive teme našeg društva. Posledica toga je velika stopa adolescentskih trudnoća, koja je u našoj zemlji među najvišim u Evropi, s obzirom da se svake godine sa trudnoćom suočava jedna od dvadeset devojaka mladih od 20 godina. Broj abortusa kod adolescentkinja iznosi oko 6.000 godišnje⁵³ Drugi problem neobra-

52 Jedna studija časopisa *Bravo* (Nemačka) trebala je pokazati kakvo je zapravo seksualno ponašanje mladih u Nemačkoj. Sadržavala je i voajerističkiamac: „Znaju li roditelji što se uistinu događa u dečijoj sobi?“ Raspoloženi čitalac od bombastičnoga bi naslova očekivao prljavštine. No, kada otvorimo članak, iz ružičastog nam se okvira smeše zgodni tinejdžeri, koji naizgled tačno znaju šta žele i s time su zadovoljni. Činjenice, izgleda, nikoga više ne šokiraju: 20% četrnaestogodišnjakinja već je stupilo u seksualne odnose, 60% dečaka tog uzrasta spremno je na seks za jednu noć. Većina doživljava svoj „prvi put“ između petnaeste i sedamnaeste, a neki već u dvanaestoj. Stručnjakinja Eveline von Arx za časopis *Bravo* to jednostavno tumači ranim sazrevanjem mladih. Dve trećine od 1500 ispitanika ne poznaje zaštitna sredstva. Nije to problem, zato je tu pobačaj – smatra autor. Ali, kakva je uopšte korist od zaštite ako nema temeljnog razumevanja seksualnosti, a odgovornost se unapred odbacuje tako da prevladavaju osećanja i lakomislenost? Za više vidi: www.soulsaver.hr/main.php?dom=default&pid=722&page=1, Pristupljeno: 08.06.2008.

53 <http://www.soulsaver.hr/main.php?dom=default&pid=722&page=1>, Pristupljeno: 08.06.2008.

zovanosti adolescenata je prema rečima dr.sc. med. Katarine Sedlecki, specijalista ginekologije i akušerstva, problem seksualno prenosivih infekcija. Što dalje vodi u treći problem, a to je da se kod mladih ne vodi računa o kontracepciji. Prema statistikama, u Srbiji kontracepciju koristi manje od petine parova. Kada je reč o adolescentima, kontracepciju koristi svaka 17. osoba.⁵⁴ Stoga, obrazovanje mladih i razgovori sa njima su od suštinskog značaja za ove ali i brojne druge osetljive teme (npr. droga, moral...), koje su kako smo to naznačili već ranije, u našem društvu još uvek tabu teme. U Evropskim se zemljama već decenijama odvija podučavanje mladih kao obavezni deo nastavnih planova. U tom obrazovanju veliku ulogu igraju roditelji, ali i crkva.

U okviru prethodno navedenih podataka, interesovalo nas je da li su adventistički adolescenti u prilici da razgovaraju o osetljivim problemima. Sa druge strane da li su pastori, vođe mladih u crkvi i roditelji spremni da mlade obrazuju po ovim pitanjima? Prema odgovorima ispitanika evidentno je da je jako mali broj onih koji su spremni da razgovaraju sa mladima o njihovim osetljivim pitanjima. Vođe mladih uopšte nisu otvorene po tom pitanju. Što se tiče roditelja, samo 2,1% njih je otvoreno da slobodno sa svojom decom porazgovara i o osetljivim temama. Roditelji koji su slobodni da sa svojim adolescentima o tome razgovaraju jesu osobe koje imaju visoku školsku spremu, a naročito se ističu roditelji koji su u toku svog života postali članovi adventističke crkve obraćenjem. Nijedan adolescent koji je rođen u adventističkoj porodici, nije video spremnost svojih roditelja da razgovaraju o osetljivim temama, najverovatnije da su za njih to još uvek „zabranjene“ teme.

Takođe, ni pastori nisu otvoreni za razgovor o ovim temama. Sa druge strane, mogli bi smo konstatovati da su pastori najspremniji da razgovaraju o ovim temama upoređujući ih sa vođama mladih i roditeljima, jer 55,6% vođa mladih izbegava ovu temu, a 88,1% roditelja ne želi o tome da razgovara. Dok 41% pastora izbegava ovakve razgovore sa mladima, dotle je 33,6% nespremno i 18% njih neutralno po ovim pitanjima. Prema tome, iako ima malo pastora koji su spremni sa mladima diskutovati o ovakvim temama i obrazovati ih, oni najverovatnije zbog svoje službene dužnosti kao lidera crkve, razgovaraju sa mladima o ovakvim temama. Interesantan je podatak da se radi samo o pastorima koji rade u velikim gradovima, a samim tim i u brojčano većim crkvama. Takođe, u ovim crkvama gde su pastori relativno voljni ili otvoreni govoriti o tabu temama, radi se o mladim pastorima, koji imaju tek nekoliko godina radnog staža i iskustva u crkvenom radu.

Uticajni faktori na veru

S obzirom da kod adolescenata preovladava posredovana vera gde drugi imaju važnu ulogu, mladima je bilo postavljeno i pitanje ko je najviše uticao na njihovu veru u toku odrastanja. Time smo mogli uvideti ko najviše utiče na obrazovanje adventističkih adolescenata.

---

54 „Mladi generalno veoma malo znaju o načinima sprečavanja trudnoće. Njihovo znanje je opterećeno pogrešnim uverenjima, kao što je, na primer, to da je tradicionalna kontracepcija pouzdana u zaštiti od trudnoće. Da to nije tačno, govori činjenica da se među parovima koji koriste metod prekinutog snošaja trudnoća jednom godišnje dogodi svakoj četvrtoj devojci – kaže jedan ginekolog.“ www.pressonline.rs/vest.jsp?id=21961, Pristupljeno: 08.06.2008.

TVRDNJE	Izbjegava takve razgovore	Nesproman	Neutralan	Relativno voljan	Otvoren je
Da li su vođe mladih otvoreni za razgovor o osetljivim problemima	55,6%	42,6%	0	1,8%	0
Da li su tvoji roditelji voljni razgovarati o osetljivim problemima	88,1%	6,4%	3%	0,4	2,1%
Koliko je tvoj propovednik spreman razgovarati o takvim stvarima?	41%	33,6%	18%	2,6%	4,8%

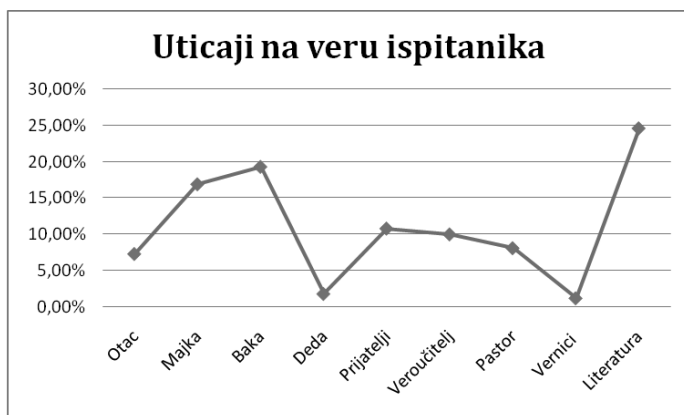
Uočljivo je da na veru ispitanika u toku njihovog odrastanja najviše utiče literatura. Za populaciju koju proučavamo u ovoj disertaciji sasvim je prirodno da je na 24,6% ispitanika uticala literatura, s obzirom da se adventistički adolescenti još od odeljenja za bebe upućuju na proučavanje biblijskih pouka, čitanje Biblije i učenje biblijskih tekstova napamet. Na drugom mestu, ispitanici smatraju da je na njih uticala baka - 19,3% ili majka - 16,9%. Uglavnom su ovi rezultati i očekivani s obzirom da su to osobe koje ih poučavaju od malih nogu o religiji, kulturi, lepom ponašanju, te ujedno provode sa decom najviše vremena. Dakle, porodični ambijent igra izuzetno važnu ulogu u njihovoj religioznoj socijalizaciji. Prema tome, prethodno navedene osobe imaju primarni značaj u religioznosti ispitanika. Stoga, mora postojati adekvatna porodična atmosfera koja će prouzrokovati kod mladih sigurnost. Jer mladi će prihvatiti određene vrednosti samo ako je ta vrednost bila prepoznata u krugu porodice. Interesantno je da očevi (7,3%) i dedovi (1,8%) ne zauzimaju kod adventističkih adolescenata određeni uticaj, najverovatniji razlog ovome je što su oni često odsutni od kuće. Međutim, poznato je da su bake često sklonije vaspitavanju dece i poučavanju hrišćanskim merilima.

Korelacijskom analizom utvrđeno je da veliki uticaj na veru ispitanika imaju njihovi prijatelji hrišćani – 10,8%, a skoro u istoj meri uticao je i veroučitelj – 10%. Prijatelji inače imaju veliki značaj u odrastanju, a naročito u adolescenciji. Često adolescenti-prijatelji traže da zajedno učine zavet sa Bogom krštenjem, što je prirodna posledica zajedničkih vrednosti i odrastanja. Prijatelji imaju snažan uticaj u izgrađivanju temeljnih vrednosti, stoga je za izgradnju jakog religioznog identiteta važna podrška religioznih prijatelja.

Što se tiče pastora kao vođa crkve, a često i vođa mladih, oni imaju svoj značaj i uticaj na 8,1% adventističke omladine. Uglavnom se uticaj pastora ogleda kod osoba koje su aktivno uključene u crkvene aktivnosti, a najveći procenat njih koji su se opredelili da im je najveći uticaj u razvoju religioznosti imao pastor, danas su studenti teologije. Ovaj podatak svedoči da u mnogim crkvama pastori ne posvećuju u potpunosti pažnju mladima i deci (najverovatnije zbog drugih parohijskih dužnosti), tako da ne mogu ni imati veliki uticaj na njih. Što se tiče vernika, evidentno je da oni svega 1,2% izuzetno slabo utiču na razvoj religioznosti kod mladih. Razlog tome je što u crkvama postoje razne strukture vernika, često starije dobi, što do-

prinosi određenom jazu između generacija. Ujedno, konzervativizam, koji je češće zastupljen kod starijih vernika, čini da mladi traže uzor i svoje vaspitanje na drugim mestima, uglavnom u porodici i kod prijatelja njihove dobi. Ukoliko toga nema, prema zvaničnim podacima Generalne konferencije, na globalnom nivou mnogi adolescenti napuštaju crkvu – čak i do 50%.

Treba napomenuti i činjenicu da se niko od ispitanika nije opredelio za dva indikatora kao uticajna faktora na njihovu religioznost, a to su mediji i škola. Iako ova dva faktora sigurno igraju ulogu u formiranju religioznosti kod mladih u društvenoj populaciji, oni im nisu prioritetni.

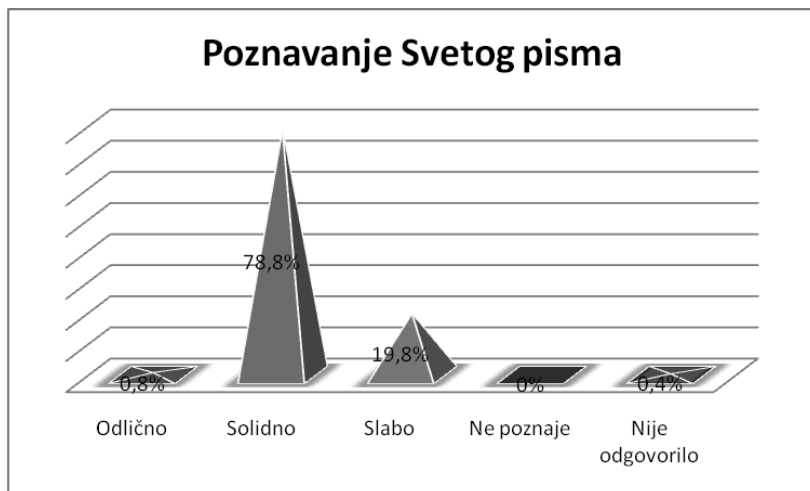

Ispitanici i poznavanje Biblije

Kako bi smo adekvatno videli koliko mladi prihvataju hrišćansku edukaciju, postavili smo im najpre pitanje koliko poznaju Sveto pismo tj. Bibliju. S obzirom da adventistički adolescenti u toku pohađanja dečijeg odeljenja čitaju Bibliju najpre kao priče, a zatim i celokupni biblijski tekst, ujedno učeći brojne stihove i delove (naročito Psalama) napamet, ne čudi podatak da čak 79,6% ispitanika smatra da poznaje Bibliju. U okviru toga samo se 0,8% odlučilo za indikator odlično. Ovde partažiraju jedna devojka i jedan mladić koji su već treće koleno adventisti, dakle, njihovi roditelji su bili rođeni u adventističkoj porodici. Ujedno, ovo dvoje adolescenata su studenti teologije. Većina ispitanika 78,8% je zaokružila indikator *solidno*. Ipak, 19,8% mladih se izjasnilo da slabo poznaje Bibliju kao knjigu. Temeljnomo analizom, uviđa se da u ovu grupu koja slabo poznaje Sveto pismo, spadaju ispitanici koji nisu aktivni u dolaženju u crkvu i u crkvenim aktivnostima, te su u većini slučajeva to osobe koje nisu rođene u adventističkim porodicama. Mnogi od njih su rani adolescenti uzrasta od 13 do 15 godina.

Ističemo da niko od ispitanika nije smatrao da ne poznaje Bibliju. To je verodostojan pokazatelj da je većina adventističkih adolescenata dobila u toku svog odrastanja efektivno biblijsko obrazovanje. Ono im može u toku godina adolescencije biti samo od koristi kada se nalaze u kriznim i moralno odgovornim situacijama. Naravno, ne smatramo da je to dovoljno, ali naglašavamo da je u živote ispitanika postavljen dobar i kvalitetan temelj za njihovu duhovnu, društvenu i moralnu izgradnju.

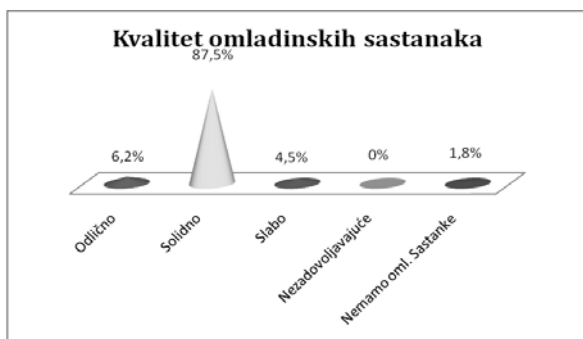
Edukacija na omladinskim sastancima

Sledeće pitanje koje je bilo potencirano u anketnom istraživanju odnosilo se na edukaciju koju ispitanici mogu dobiti na omladinskim sastancima organizovanim u većini adventističkih crkava tokom sedmice. Cilj ovih sastanaka je da pruži odgovore mladima na njihova pitanja i da ih verski edukuje. Naše pitanje se odnosilo na kvalitet obrazovanja koji ispitanici mogu dobiti na omladinskim sastancima.

Većina ispitanika – 87,5% smatra je da kvalitet hrišćanskog obrazovanja koji dobijaju na omladinskim sastancima *solidan*. To znači da bi mogao biti i bolji, jer je samo 6,2% ispitanika smatralo da je kvalitet sastanaka odličan. Interesantno je da se ovde radi samo o ispitanicima iz adventističke crkve u Novom Sadu. Ipak, 4,5% ispitanika smatra da je kvalitet, a samim tim i obrazovanje, na omladinskim sastancima izuzetno slabo. Individuacionim procesom utvrđeno je da su to ispitanici iz tri grada južne Srbije, u kojima se uočava na osnovu korelativiteta ostalih parametara da crkva na čelu sa svojim liderom nije značajno zainteresovana za omladinu. S obzirom da samo 1,8% ispitanika nema organizovane omladinske sastanke, ipak niko od ispitanika koji odlaze na omladinske sastanke ne smatra da su oni nezadovoljavajući.

Ono što je u adolescenciji najznačajnije to su upravo omladinski sastanci koji će na ličnost adolescenata imati višestruki značaj: okupljaće ih, koncitrirati, edukovati i činiti da se osećaju prihvaćeni. Stoga, omladinski sastanci su od suštinske važnosti i zahtevaju da se mnogo veći akcenat stavi na njihovu pripremu i osmišljavanje.

TVRDNJE	Nikad	Retko	Ponekad	Ne prečesto	Često
Proučavanje ili rasprave o adventističkim doktrinama (subota, događaji posljednjeg vremena, Svetište, 1844, istražni sud itd.)	0	0	0	11,7%	88,3%
Proučavanje ili rasprave na temu boljeg razumevanja Biblije	9,5%	17,7%	68,5%	4,3%	0
Proučavanje ili rasprave o porukama E.G. White	31,1%	5,1%	41,4%	8,1%	14,3%
Proučavanje ili praktično djelovanje u vezi ljudi u potrebi, socijalne pravde ili zaštite okoline	6,5%	32,8%	57,3%	3,4%	0
Proučavanje ili rasprave o seksualnim temama	65,1%	27,6%	3,4%	1,8%	2,1%
Proučavanje ili rasprave o drogama	74,6%	12,5%	8,1%	4,8%	0
Proučavanje ili rasprave o adventističkim standardima vezano uz pušenje, pijenje alkohola, neodlazaka u diskoteku, rok muziku, nakit, skromno oblačenje itd.)	0	0	16,8%	23,7%	59,5%
Proučavanje i rasprave o tome kako živeti i podeliti s drugima Hristovu poruku danas	0	0	0	0	100%
Proučavanje i rasprave o Božjoj milosti i njenom značenju za tvoj život i odnose s ljudima	0	0	0	9,1%	90,9%

Utrošeno vreme na edukativne programe

U okviru ovog dela istraživanja prikazaćemo koliko vremena ispitanici potroše na edukativne programe tj. proučavanja koja se organizuju u okviru njihove crkve. Bilo je ponuđeno devet indikatora na koja su ispitanici mogli odgovoriti prema tome koliko često u predloženim aktivnostima provedu vreme. Utvrđeno je da većina mladih odlazi na omladinske sastanke ili proučavanja na kojima se navedene aktivnosti obično održavaju.

Iz tabele br. 23, evidentni su sledeći podaci. Adventistički adolescenti u okviru svojih religijsko - edukativnih aktivnosti najviše vremena utroše na *Proučavanje i rasprave o tome kako živeti i podeliti s drugima Hristovu poruku danas* – 100%, zatim na *Proučavanje i rasprave o Božjoj milosti i njenom značenju za život i odnose s ljudima*, što smatra 90,9% ispitanika. Što se tiče *Proučavanja ili rasprave o adventističkim doktrinama* (subota, događaji poslednjeg vremena, svetinja nad svetinjama, 1844. godina, istražni sud itd.), čak 88,3% ispitanika često prisustvuje ovim aktivnostima. Proučavanja vezana za *razumevanje i tumačenje Biblije* posećuje 68,5% ispitanika, dok 9,5% ispitanika nikada nije prisustvovala sastancima sa ovakvom tematikom. Tema o Ellen G. White je često diskutabilna među adventistima, a među adolescentima se uočava da 31,3% ispitanika nikada nije imalo prilike proučavati ovu tematiku, 5,1% retko kad, ponekad je proučavalo 41,4% ispitanika a samo 14,3% često.

Govoreći o praktičnom delovanju u vezi ljudi sa potrebama, socijalne pravde ili zaštite okoliša 57,3% ispitanika je odvojilo svoje vreme da im prisustvuje dok 32,8% je retko proučavala ovu tematiku, a 6,5% nikada. Alarmantan je podatak da niko od ispitanika nije često imao priliku da o ovoj temi razgovara i raspravlja.

Proučavanje ili rasprave o *seksualnim temama* za 65,1% ispitanika nisu bile upriličene, za 27,6% retko kad, samo 3,4% je ponekad utrošilo svoje vreme na ovakva proučavanja. Samo 1,8% ispitanika je imalo ne tako često priliku prisustvovati ovakvim proučavanjima, a samo 2,1% često.

Interesantno je da *proučavanjima o drogama* 74,6% ispitanika nije prisustvovalo. Retko im je prisustvovalo 12,5% , ponekad 8,1% , a ne tako često samo 4,8% ispitanika. Međutim, proučavanje ili *rasprave o adventističkim standardima* vezano uz pušenje, pijenje alkohola, nedlaska u diskoteku, rok muziku, nakit, skromno odevanje; odvajalo je svoje vreme čak 59,9% ispitanika često, 23,7% ne prečesto i 16,8% ponekad. Za indikator retko ili nikada nije se niko od ispitanika izjasnio. Prema tome, kao što je to već bilo rečeno, o ovoj temi se često raspravlja, kao i o temama: kako živeti i podeliti s drugima Hristovu poruku danas, te o Božjoj milosti i njenom značaju za život i odnose s ljudima.

S obzirom na navedene podatke, a u korelaciji sa ostalim odgovorima, evidentno je da se u crkvama izuzetno malo posvećuje pažnja organizovanju predavanja, proučavanja i obrazovanja mladih po nekim krucijalnim pitanjima za njihovu dob kao što su teme o seksu, drogi, socijalnoj pravdi, itd. Najviše pažnje poklanja se temama o crkvenim doktrinama i adventističkim standardima ponašanja. Posmatrajući ove rezultate smatramo da treba napraviti određenu ravnotežu u ponudi raznih tematika za proučavanje i time ravnomerno obrazovati adventističke adolescente.

Religiozna praksa

Jedan od važnih činilaca koji pokazuje identifikaciju vernika sa Crkvom jeste učestvovanje u crkvenim aktivnostima. S obzirom da je period adolescencije veoma pokretljiv i po sebi dinamičan, crkva mora ponuditi mladima takve sadržaje koje će oni želeti, u suprotnom mladi će se priključiti drugim grupama koje će zadovoljiti njihove potrebe. Iako crkva nudi edukaciju, tek se u religioznoj praksi ona prepoznaje i oblikuje.

Ujedno, religiozna praksa se u okviru socioreligijskih istraživanja smatra osnovnom tipologijom religioznog ponašanja. Ona obuhvata različite sfere u kojima vernici participiraju kako na individualnom tako i na zajedničkom nivou, putem različitih simbola, reči i delovanja. Oni time izražavaju svoju veru i pripadnost crkvi sa krajnjim ciljem da budu u kontaktu s Bogom.

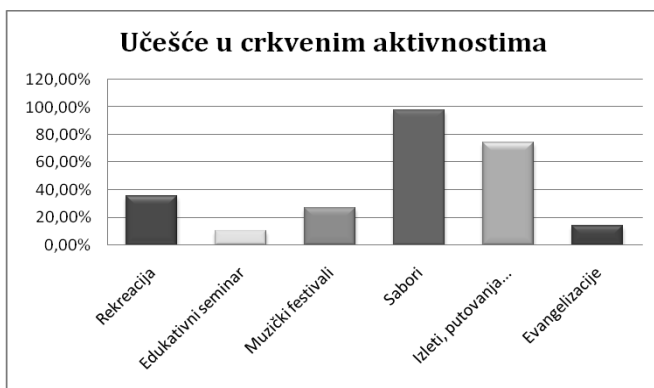
Da bi se dobila kompletna slika religiozne prakse adventističkih adolescenata, tj. njihovo učešće u religioznom životu, želeti smo najpre sagledati njihovu religioznu praksu u toku detinjstva. Stoga im je bilo postavljeno pitanje o učestalosti odlaska u subotnju školu. Odmah napominjemo da 59,4% ispitanika nije rođeno u adventističkoj porodici, ali mnogi od njih su prilikom početka dolaženja u crkvu odmah počeli pohađati i subotnju školu. Prema tome, 52,1% ispitanika je redovno odlazilo u subotnju školu u toku svog odrastanja. Svega 2,6% ispitanika je u toku svog detinjstva odlazilo u drugu protestantsku denominaciju, te se tamo odlazilo u nedeljnu školu. Veliki broj ispitanika od malih nogu nije bio obrazovan u crkvenim dečijim školskim razredima. Ipak, moglo bi se reći da nešto više od polovine ispitanika od malih nogu su vaspitavani u adventističkom duhu. Međutim, primetno je da i oni koji su se kasnije pridružili adventističkoj crkvi, veoma brzo su podučeni po pitanju poznavanja osnovnih verovanja i praktičnog adventističkog življenja.

Identična situacija je i sa proučavanjem biblijske dečije pouke. Svi oni koji su odlazili u crkvu u toku svog detinjstva, ujedno su i proučavali glavni materijal, tj. udžbenik namenjen dečijem uzrastu. Prema tome, 54,7% ispitanika je redovno proučavalo biblijsku pouku, što se može reći i za decu koja su pripadala drugoj protestantskoj denominaciji.

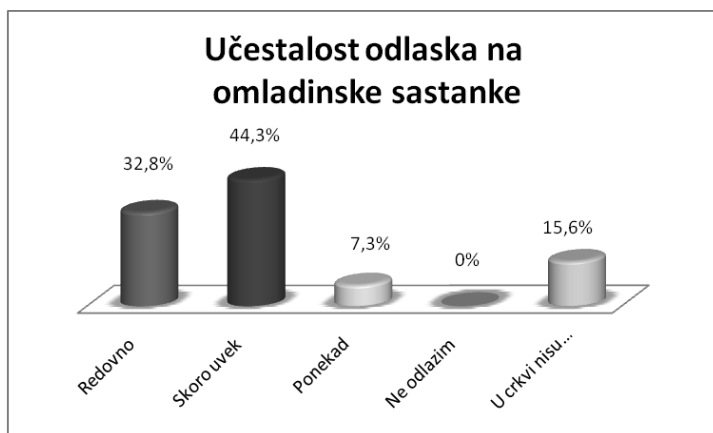

Učestalost odlaska na omladinske sastanke

Nakon pohađanja veronauke i edukativnog napretka, mnogi adventistički adolescenti se krštavaju i ulaze u tzv. omladinsko odeljenje, koje je u četvrtom poglavlju ove disertacije detaljnije definisano. Stoga smo želeli uočiti da li mladi nastavljaju pohađati omladinske časove, te svoje religijsko znanje obogaćivati i razmenjivati duhovna iskustva putem ove religijske prakse. Prema anketnoj analizi evidentno je da 77,1% ispitanika učestalo odlazi na omladinske sastanke. Jedan manji broj ispitanika koji čini 7,3% samo ponekad ode na omladinske sastanke. Radi se o mladima koji su, prema analizi drugih parametara, dosta liberalni u odnosu na stavove koje zastupa većina mladih, a koji su ujedno i zvanični stavovi adventističke crkve.

Uočljivo je da čak 15,6% mladih nema organizovano u svojim lokalnim crkvama omladinske sastanke. Prema strukturalnoj analizi može se uočiti da su to mladi koji žive u manjim gradovima južne Srbije, u čijim crkvama nema više od 10 mladih. Sa druge strane, u gradovima kao što je Beograd, Niš, Novi Sad omladinski časovi se stalno organizuju, i najveći broj mladih koji odlazi na omladinske sastanke je upravo u ovim velegradovima.

Participacija na adventističkim manifestacijama

Pored omladinskih sastanaka, u okviru religioznog života tokom godine se organizuju različite crkvene manifestacije i javna predavanja (tribine – evangelizacije). Cilj nam je bio videti da li mladi posećuju ove manifestacije, te ujedno uočiti da li i koliko su posećena organizovana edukativna predavanja. Ono što se odmah može iz dole navedene tabele zaključiti jeste da su *edukativni seminari* najmanje posećeni od strane adventističkih adolescenata, svega 10,3% ispitanika često odlazi na ove aktivnosti. Zapaža se da su to uglavnom studenti koji žive u većim gradovima. Takođe, 74% od pomenutih ispitanika koji posećuju edukativne seminare su devojke.

Ispitanici se najčešće odazivaju odlascima na sabore, koji se u adventističkim krugovima odvijaju svake godine u toku proleća i jeseni u nekoliko regiona po Srbiji. Cilj sabora je da se u svim većim okružnim crkvama okupe vernici, te da zajedno, sa posebno pripremljenim programom i bogoslužnjem, proslave Boga. Ujedno to je prilika kada mladići i devojke imaju priliku da se druže i utvrđuju svoja prijateljstva. Stoga ne čudi što se čak 97,8% ispitanika odaziva na ovu aktivnost.

Odmah iza sabora najzastupljeniji po posećenosti su putovanja i izleti na koja se odaziva 74,6% ispitanika. Takođe, i ovo su prilike za druženja mladih. Treba napomenuti da se u toku leta, kao i zimi organizuju boravci – npr. LBT (Letnji biblijski tečaj) na moru (Zelenika, na Crnogorskom primorju) ili na planini (Zlatibor), eventualno na Fruškoj Gori ili na Paliću. Pored, druženja i odmora, mladi imaju priliku prisustvovati raznim seminarima koji su od edukativnog značaja za njih.

TVRDNJE	Nikad	Retko	Ponekad	Često	Nije odgovorio
Učešće na prepodnevnom bogoslužjenjima	48,7%	7,8%	16,8%	26,7%	-
Učešće na popodnevnom bogoslužjenjima	21,6%	17,2%	25%	36,2%	-
Učešće u kolportaži	72%	13,3%	5,6%	-	9,1%
Učešće u društvenim aktivnostima	22,5%	7,3%	28,9%	41,3%	-
Učešće u pomaganju starijim vernicima	61,7%	18,1%	12,4%	7,8%	-
Učešće u pomaganju pastoru	85,7%	7,8%	2,6%	3,9%	-
Učešće u crkvenom horu	50,4%	11,2%	2,6%	35,8%	-

Ono što je u poslednjim godinama *pro libito* u adventističkim crkvama Srbije, a u čemu učestvuje sve više vernika, jesu muzički festivali na koje se odaziva 26,8% mladih. Pretpostavljamo da će tendencija posete ovih festivala iz godine u godinu postati sve veća, s obzirom da je do sada bilo organizovano tek nekoliko takvih festivala.

Za rekreaciju je zainteresovano 35,8% ispitanika. To su isti oni koji uzimaju najviše učešća u putovanju i izletima. Dominiraju mladići, čak do 80% više nego devojke. Međutim, jako malo ispitanika učestvuje u aktivnostima koji se tiču misije crkve, tj. u evangelizacionim projektima, svega 14,2% ispitanika. Korelacijskom analizom dolazimo do podataka da su oni koji više participiraju u rekreativno-sportskim aktivnostima manje zainteresovani za evangelizacione programe. Samo 7,8% ispitanika uzima učešće u oba navedena segmenta crkvenih aktivnosti. Najviše ispitanika koji učestvuju u evangelizacionim aktivnostima jesu devojke rođene u adventističkim porodicama i mladići koji nisu rođeni u adventističkim porodicama.

Učešće u aktivnostima crkve

Želeli smo saznati i koliko adventistički adolescenti učestvuju u aktivnostima svoje lokalne crkve. Prema indikatorima koji su im bili ponuđeni evidentno je da mladi najčešće učestvuju u društvenim aktivnostima tj. druženjima i tzv. veselicama. Za ovaj indikator se izjasnilo 41,3%, no ne manja učešće je na popodnevnom bogoslužjenjima subotom – 36,2%. Nikada na popodnevnom bogoslužjenju nije aktivno učestvovalo 21,6% ispitanika, što je dosta veliki postotak, ako se uzme u obzir da retko učestvuje 17,2% a ponekad 25%. Dakle, većina ispitanika nije aktivno uključena u popodnevna bogoslužjenja. S obzirom da su to bogoslužjenja namenjena za mlade i za njihovo učešće, i sama koncepcija programa usmerena je njima. Još kompleksnija situacija je kada govorimo o prepodnevnom bogoslužjenjima na kojima 48,7% ispitanika nikad nije aktivno učestvovalo, dok se za indikator „često“ izjasnilo samo 26,7% ispitanika.

Što se tiče aktivnosti u crkvenom horu više od polovine ispitanika nikad – 50,4%, ili retko kad – 11,2% uzimaju učešća u ovoj crkvenoj aktivnosti. Samo 35,8% često učestvuju u horskom pevanju. Ovu grupu učesnika sačinjava najviše mladića i devojaka koji su rođeni u adventističkoj porodici, dok je najmanje onih koji su došli u toku svog života i krstili se u adventističkoj crkvi. Primetna je tendencija da većina manjih crkava ne organizuje nikakve aktivnosti vezane za muzički život, tako da u velikom broju crkava niko od adolescenata ni ne može participirati u ovakvim aktivnostima.

Suprotno ovoj tendenciji, 85,7% mladih nikada ne uzima učešće u pomaganju pastoru, 72% nikada ne učestvuje u kolportaži, takođe 61,7% ispitanika nikada nije uzelo učešća u pomaganju starijim vernicima. Na osnovu ove varijable uočljivo je da mladi nisu u potpunosti uključeni u aktivnosti crkvenog života. Dakle, adventistički adolescenti dobijaju dosta dobro organizovano obrazovanje, ali njihova uključenost u crkveni život, gde bi mogli svojim znanjem i stečenim iskustvom služiti, svedena je na minimum. Da li je razlog tome vodstvo crkve, ili nezainteresovanost za prethodno sve navedeno, iziskuje dublju analizu, te možda i jedan novi obiman rad.

Što se tiče participacije u crkvenim aktivnostima i pola ispitanika, uočljivo je da devojke više praktikuju veru, nego što to čine mladići. Oni (mladići) su se više našli među onima koji veruju, ali su slabije uključeni u praktikovanje vere. Takođe, podaci pokazuju da ispitanici koji žive u manjim gradovima češće praktikuju svoju veru u bilo kom domenu, kao i u crkvenim aktivnostima, nego što to čine ispitanici iz velikih gradova. Potpuno ista situacija je i kada se radi o poreklu adolescenata: oni koji potiču iz adventističkih porodica uključeni su u crkvene aktivnosti od novopridošlih vernika.

Na osnovu faktorske analize, moglo bi se ustanoviti da u adventističkim porodicama postoje dva fundamentalna oblika participacije u crkvenim aktivnostima. Na prvom mestu to je: *obavezna uključenost*, radi se o učešću adolescenata u crkvenim aktivnostima putem kojih se ispunjavaju verničke dužnosti (odlazak na bogoslužnja, odlazak na veronauku, u subotnju školu, učešće u Večeri Gospodnjoj i sl.).

Na drugom mestu se radi o *volonterskom učešću*. Dakle, to su neobavezne aktivnosti koje crkva organizuje i koje zahtevaju dodatno vreme, a koje najverovatnije vernici posećuju iz ličnog zadovoljstva. U ovaj drugi faktor bi se moglo ubrojati: pomaganje starijim vernicima, učešće u horu, kolportaža, pomaganje pastoru, rekreacija, putovanja, itd.

Korelacijom navedenih faktora može se uočiti da su za volonterski rad u okviru crkvenih aktivnosti više zainteresovani mladići, najverovatnije iz razloga što se i crkvene aktivnosti više orijentišu na mladiće nego na devojke. Uglavnom su to osobe do 19 godina. Kod starijih od ovog uzrasta preovlađuju aktivnosti obavezne uključenosti. Takođe, ispitanici koji žive u manjim mestima spremniji su na volontersku participaciju u odnosu na anketirane u velikim gradovima.

Ako sažmemo sve ove rezultate mogli bi smo utvrditi da je u proseku 40% adventističkih adolescenata aktivno uključeno u crkvene aktivnosti. Ovo je pokazatelj da više od polovine ove populacije je distancirano od crkvenih aktivnosti ili je u minimalnim procentima uključen. Ovi rezultati mogu biti pokazatelj početka distanciranja od Crkve, a u užem smislu i od vere i odnosa prema Bogu.

Mesto molitve u životu adolescenata

U kontekstu religijske prakse ukratko ćemo se osvrnuti na jednu od značajnih karakteristika hrišćanskog življenja, a to je molitva. Kada se govori o praktikovanju molitve treba napomenuti da je ona u hrišćanstvu na globalnom nivou, naročito u poslednjim decenijama, doživljavala svoje oscilacije. Nagli interes za molitvu se uviđao sedamdesetih godina XX veka. Emocije su sve više počele kolorisati molitvene spektre. Nakon ovog harizmatičnog perioda molitve, primetna je sve više kriza molitve. Misli se pri tome na opadanje interesa vernika za praksom molitve kako javne tako i lične. Razlog tome je brzi ritam života, tako da je sve manje vremena za predah. Valentina Mandarić kaže: „Moderni je čovek, kao sin naučnog razuma i spekulativnih argumentacija, potpuno okrenut vlastitom ja, nesposoban je uzdignuti ruke prema apsolutnom Ti – Bogu, nesposoban učiniti čin vere“.⁵⁵ Stoga smo želeli uvideti kakva je učestalost prakse molitve kod adventističkih adolescenata.

Prema analizi anketa, evidentno je da se 94% adventističkih adolescenata više puta na dan moli, dok se bar jednom u danu moli 2,1%. Prema tome 96% adolescenata se moli Bogu svakog dana. Iako 3,9% ispitanika nije odgovorilo, moglo bi se reći da je praksa molitve na izuzetno zavidnom mestu u životu ispitanika.

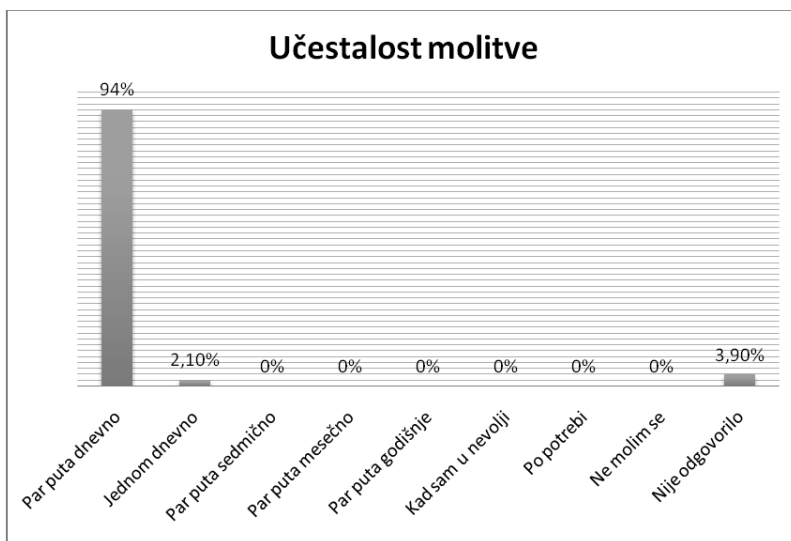
S obzirom da je većina ispitanika odgovorila da se moli par puta dnevno, interesovalo nas je šta je sa onima koji nisu zaokružili ovaj indikator. Radi se o 2,1% ispitanika, svi su muškog pola i svi su studenti fakulteta. Takođe, i oni koji nisu odgovorili na ovo pitanje mogu se svrstati u grupu koju sačinjavaju samo mladići koji su na školovanju ili su zaposleni. Interesan-

55 V. Mandarić, 159.

tno je da su ovo osobe koje najmanje participiraju u crkvenim aktivnostima, ujedno ne čitaju Bibliju, ne odlaze redovno u crkvu, te konačno imaju verske sumnje.

Ipak, može se konstatovati da je molitveni život adventističkih adolescenata na zavidnom nivou.

Prema svemu do sada navedenom moglo bi se zaključiti da je smer religioznog obrazovanja adolescenata jasan. On leži u povratku osnovnim principima obrazovanja, a to je vraćanje iskonskim izvorima. Mi moramo izučavati samu Bibliju, i u njoj tražiti izvore za edukaciju mladih generacija. Moramo se vratiti Bibliji, koja je omogućila pojavljivanje protestantizma. Ujedno ne sme ni jedan edukator zaboraviti da promena vere (teologije) neće ispraviti ništa. Zato, samo Sveto Pismo će osigurati prolazak kroz krizu, a u isto vreme će ucrtati smer za izlečenje bolesti društva. „Izgubiti Bibliju,“ piše Carl Henry, „jeste izgubiti sve.“⁵⁶

S obzirom da adolescenti, ulazeći u doba rane adolescencije, napuštaju svoju dečiju veru, na crkvi je velika odgovornost da upravo u tom prelaznom periodu (uzrastu) bude čvrst oslonac za mlade. Ona treba da, preko svojih pastora i drugih odgovornih osoba, bude spremna odgovoriti im na njihova pitanja i dati im čvrst temelj na kome će graditi budućnost. Mladi često govore da napuštaju crkvu iz razloga što su razočarani, međutim, to je samo posledica njihove nezbrinutosti i nedovoljno posvećene pažnje za njihov duhovni napredak i pomoć kada dođu krize i nevolje, kako na privatnom tako i na duhovnom nivou.

Mada su adventistički adolescenti u suštini religiozno orijentisani, primetna je tendencija nedostatka otvorenog razgovora sa njima, slaba uključenost u crkvene aktivnosti i nedovoljni izazovi koje treba postaviti pred mlade. Takođe, čini se da su mladi nakon krštenja ostavljeni

56 Carl Henry, *Christian Countermeasures in a Decadent Culture* (Portland: Multnomah, 1986), 209.

da se sami obrazuju. Nije dovoljno samo okupljati mlade na sportske aktivnosti i druženja, iako su navedene aktivnosti korisne, jer holističko obrazovanje mladih podrazumeva i celoživotno obrazovanje – kako religijsko tako i interdisciplinarno, u ravnoteži sa društveno telesnim aktivnostima.

Stoga, potreban je veći angažman duhovnih radnika u kreiranju omladinskih aktivnosti, ujedno obrazovanost, naročito po pitanju životno važnih pitanja za njihov uzrast, kao što su seks, droga, masturbacija, alkoholizam itd. To zahteva vreme, proučavanje stručne literature, otvoren um, fleksibilnost i konačno otvorenost za razgovor, bez srama i neprijatnosti.

Potrebna je i reedukacija starijih vernika, koji trebaju postati svesni savremenih tokova življenja. Oni moraju shvatiti da se mladi ne zadržavaju u crkvi zabranama, kaznama i oklopima već aktivnostima, argumentima i obrazovanjem. Odgovornosti i obaveze crkvenog života ne trebaju biti nametnute, niti iznuđene, one trebaju biti proizvod slobode i dobrovoljnosti.

Na kraju moguće je predložiti nekoliko opštih smernica za kvalitetan razvoj i adekvatnu socijalizaciju adventističkih adolescenata i rad sa njima:

- Pomoći im da prevladaju različitosti u svom okruženju.
- Podstaknuti ih da se ponose onim što jesu – razvijati samosvest.
- Razvijati kod adolescenata društvenost, pluralističnost, integrativnost i duh tolerancije.
- Budući obrazovno vaspitni rad i program sa adventističkim adolescentima mora u sebi uključiti stvarno sociokulturno okruženje u kome mladi žive. To podrazumeva multidisciplinarni pristup proučavanju kulturnog i društvenog okruženja, u ovom slučaju, Srbije. Na žalost, često se događa da saznanja koja su karakteristična za neku drugu zemlju i za druga područja, bez uvažavanja razlika u brojnim parametrima, neadekvatno primenjujemo na mlade u Srbiji, te dobijamo negativne rezultate.
- U mladima treba podsticati sazrevanje vere. S obzirom da je adolescencija prelazni period od detinjstva ka odrasloj dobi, to i njihova vera mora doživeti razvoj i sazrevanje. Konačni cilj jeste izaći iz dečije vere i doživeti ličnu (poosobljenu) veru. Najsigurnije sredstvo za postizanje ovakvog prelaza jeste u kontinuiranom obrazovanju.
- Crkva mora biti svesna savremenih procesa u kojima mladi odrastaju kao što su: prezentizam, hedonizam, konzumizam, pluralizam, subjektivizam, relativizam i dr. Ujedno, crkva mora preispitati svoje mesto unutar ove složene socio-kulturne paradigme.
- S obzirom da su adventistički adolescenti još uvek okrenuti ka svojoj porodici u okviru religioznog obrazovanja i socijalizacije, jedan od najbitnijih imperativa savremene crkve treba biti pastoral i obrazovanje porodice. Naročito treba obratiti pažnju na ovaj segment iz razloga što je današnja institucija porodice u krizi.
- Pastori i edukatori adolescenata trebaju se okrenuti celoživotnom obrazovanju za rad sa mladima. Ujedno, treba shvatiti da je religijsko obrazovanje kontinuirani proces, koji se javlja u svim vidovima pastoralne delatnosti (posete, propovedi, omladinski časovi, veronauka, druženja, kampovi, bogoslužjenja...), kako bi se mladi pripremili za savremene izazove.

Mladići i devojke iz adventističke crkve iako izrastaju u kulturnom 'humusu' koji postavlja pred njih velike izazove i iskušenja, za izgradnju doslednog i uravnoteženog identiteta, ipak imaju prednost živeti u religioznom okruženju koje pruža ovoj populaciji temeljna moralna načela i vrednosti.

SUMMARY

Educational Role of the Adventist Church in the Formation of the Identity of the youth

In this article we will give our attention to foundation of education system in Adventist Church, and we are going to show the historical timeline of progression in formal education. Yet, because young people in most of the time grow up in the context of non-formal theological education, through many church activities, we will talk in this article mostly about that aspect of education. Important attention will be given to results of empirical research in Republic of Serbia with adolescents from Adventist churches. It talks about young people in very complex period of growing up, determined by interplay of physiological, psychological, religious and socio-culture factors. This empiric research will pragmatically contribute to rethinking and evaluating of pastoral-ecclesiastical work with advent adolescents till this day, and on its basis to give new models in process of upbringing and educational work with young people.

Key words: *Adventist-education; Ellen-G.-White; Adventist-schools; youth*

Literatura

- Ashlock, George. *The establishment of white Seventh-day Adventist elementary schools in the United States, 1853-1900*. Knoxville, TN: University of Tennessee, 1959
- Broadbent, Edmund Hamer. *Jedna povijest crkve*. Zagreb: Kristova Crkva „Betanija“, 1989.
- Brown, Walton J., compiler. *Chronology of Seventh-day Adventist Education*. Washington, D.C.: Department of Education, General Conference of Seventh-day Adventists, 1972.
- Cadwallader, E. M. *A History of Seventh-day Adventist Education*, treće izdanje. Lincoln NE: Union College Press, 1958.
- Cremin, Lawrence Arthur. *The Republic and the School: Horace Mann On the Education of Free Men*, New York: Teachers College, 1957.
- Đurčik Igor, *Mladi u sistemu hrišćanskog obrazovanja*, Stara Pazova: Udruženje za očuvanje kulturnog nasleđa; Novi Sad: Protestantski teološki fakultet, 2011.
- Everett, Dick. *Union College of the Golden Cords*. Lincoln, NE: Union College Press, 1967.
- Havelka N. *Socijalna percepcija*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, 1992.
- Henry, Carl. *Christian Countermeasures in a Decadent Culture*. Portland: Multnomah, 1986.
- Hayes, Edward L. *Christian Education: Foundations for the Future*, California: Mount Hermon, 1988.
- Kelly-Little, Mary. *Development of the Elementary Schools of Seventh-day Adventists in the United States*. Washington, D.C.: University of Washington, 1932.
- Knight, George R. (urednik). *Early Adventist Educators*, Berrien Springs, MI: Andrews University Press, 1983.
- _____. *Myths in Adventism*, Washington, D.C.: R&H Publishing Association, 1985.
- _____. “Transformation of Education”, u *The World of Ellen G. White*, Washington, D.C.: R&H, 1987.

- Mandarić, Valentina. *Mladi – integrirani (il)i marginalizirani*. Zagreb: Glas Koncila, 2009.
- Marković, Žika. *Umnici vaspitanja*, Paraćin: Vuk Karadžić, 1990.
- Opačić G., *Ličnost u socijalnom ogledalu*. Beograd: Institut za pedagoška istraživanja, 1995.
- Review and Herald*, August 20, 1857.
- Review and Herald*, September 3, 1857.
- Reavis, Drury W. *I Remember*. Washington, D.C.: R&H Publishing Association.
- VandeVere, Emmett K. *The Wisdom Seekers*. Nashville, TN: Southern Publishing Association, 1972.
- White, Arthur L. *Ellen G. White. v. 5: The Early Elmshaven Years*. Washington, D.C.: Review and Herald Publishing Association, 1986.
- _____. *Ellen G White, v. 2: The Progressive Years*. Washington, D.C.: Review and Herald Publishing Association, 1986.
- White, Ellen G, *Testimonies to the Church*, v. 3, 131-160.
- _____. *Testimonies*, v. 6.
- _____. *Vaspitanje*, Beograd: Preporod, 1980.

Izvori s Interneta:

- www.oberlin.edu/archive/resources/oberlin/oberlin1.html. Pregledano: 31.01.2007.
- usinfo.state.gov/usa/infousa/facts/democrac/27.htm. Pregledano: 30.01.2007.
- www.soulsaver.hr/main.php?dom=default&pid=722&page=1. Pregledano: 08.06.2008.
- www.soulsaver.hr/main.php?dom=default&pid=722&page=1,
- www.pressonline.rs/vest.jsp?id=21961, Pregledano: 08.06.2008.